

Starobosanski nadpisi u Hercegovini.

I.

† ПЕЧАТ З. КОВЕДОНСКОГА И ХРАМА ПРТНЕ И БУДА
 МОНАСТИРА ЗАВАЛЕ
 X·COA

Čita se: † Pečat z(bora) Vovedonskoga i hrama; pr(esvje)tij n(ašoj) B(ogoro)d(i)ci manastira Zavale. — ot H(rista) 271 (t. j. 1271).

Ovaj je pečat (promj. m. 0,037) dobro sačuvan u vasilijanskomu manastiru na Zavali (u Popovu polju). Urezan je na tankoj srebrnoj pločici, koja je vješto uložena u držak. Nadpis je naokolo, a na pečatu je (u polju) pročelje Vavedenske crkve (Purificatio

komad od mjedi u veličini 4 novč. s jedne strane sa slikom i nadpisom. Taj htjedoh dobiti, da ga u Zagreb pošaljem, ali nebio tako sretan, već po smrti posjednika dobi ga g. Jakob Šašel iz Karlovca radeći ikonostas u Žirovcu. Još sam vidio jedan zlatan novac dukata veličine, taj da na ogled poslat bude, nastojat ću kod dotičnoga gospodina, koji ga posjeduje. Novac, što se najviše može naći a i sam jesam u župnom dvorištu našao 2 komada, srebren, jest od cara Leopolda I. godine 1671. Dali je dakle kovnica ovdje bila, što je lasno moguće ako se uvaži, da je na 17 mjesta lievanje olova i srebra i danas dokazljivo, to bi se moglo i iz navedenoga prevoda ili originala razaznati; jer se u njem spominju činovnici i radnici, medju kojimi možda i kovanjem ili lievanjem novca zabavljeni.

Grad Gvozdansko veličinom a i položajem nije u drugu svrhu sagradjen nego li da čuva i brani bogatstvo — zemlji oduzeto — Zrinjskih i njihove vješte radnike.

Primate Veleučeni ovo malo blagonaklono uvjerenjem, da ću radostno saznam li prijaviti, i budite uvjereni o osobitom prama Vašoj Veleučenosti počitanju. Gvozdansko, 15 ožujka 1886. Josip Vagner, župnik.

B. M. V.), te se vidi, da je bosansko-vizantinskoga sloga. Izpred hrama je kao litija od šest osoba (okrenutih put lijeve, licem s prieda), a pred litijom vidi se u vrhu zastava poput labara. U vrhu, poviše crkve, osebi je (u polju) rieč **ZABAME**, a godina **ΩX. COX** u dnu

je niže crkve. U rieči **KIPI**^A slovo je **Π** okrenuto s protivne strane.

Što se tiče sloga, ustaviti se je na rieč **Z(BOPA)** upisanu sa **ZBAO** mjeste **Z**, **KOPEΔONCKOΓA** mjeste sadašnjega **KABEΔHCKOΓA**, i na bosansko **O** (t. j. 70).

Ovaj pečat zasjeca u najstariju našu povjest, te je dobro i urezan, ako se osvrnemo na doba propadanja, biva, kad je zlosretni kralj Dragutin proćero oca, te stupio u savez sa svojijem tastom, Magjarskijem kraljem, Stjepanom V, te gledao, da podćini i omanje knezove (u dolnijem krajevima) pod svoje moguće žezlo, a tad je pod njegovom taštom vladom naša zemlja dosta muke pretrpjela i veoma nazadovala. Rećeno djelo pokazuje nam, da je Herceg-Bosna bila i onda na lijepu stepenu kulture, te nam je i ovo dovoljan biljeg (još uz mnogobrojne), da zamuknemo naše neprijatelje, koji i sada prišivaju našijem djedovima nedostojnijeh nadimena.

II.

† ACE ΛEZH PA⁺Γ⁺ ΓAΛH
YH⁺ NA CΠOΦΩH NA
ΠAEMENHHTOI

Čita se: Ase leži Rać Gali-
ćić na svojoj na
plemenijtoi.

Ploča vapnena, duga m. 1.95, široka m. 1.33, a debela m. 0.44. Zarubljena je rubom (prutkom), a oko ruba je granje. Spomenik je u nekropoli niže sela Veličanâ, u Popovu polju. Zlamenite su rieci *na svojoj na plemenijtoi*, t. j. baštini. Od ove plemenite porodice prozvalo se i selo Galićići kod samijeh Veličanâ; a o tomu piše g. Vj. Klaić (Bosna. Podatci o zemljopisu i poviesti na st. 209): »Kad je ugarsko-hrvatski kralj Matija Korvin oduzeo Turkom dio Bosne, čini se da ga je zapala i oblast Trebinjska, jer g. 1465 podjeli on fratru Alexandru Dubrovčaninu njeka mjesta u staroj kneževini Trebinjskoj, i to u župi Trebinjskoj sela Česvicu, Necieć i Goricu, u župi Dračevici Sustjepan, Kuti i Mokrine, a u Popovu Dukljane, Gurmljane (dan danas *Grmljane*) i Galčice (dan danas *Galićice*). Svakako je gore navedeni spomenik veoma stari, te po svoj prilici spada u XIII viek.

III.

<i>Ruka razito</i> † АСЕ АЗКН	<i>Čita se:</i> Ase leži
РАДИВОИ НА	Radivoi Il-
† НГЬ ИЗ РАМЕ	ić iz Rame
(K)ША(Y) СНОЛА	(k)ovač epola-
(H)ННЬ	(n)in.

Ovaj je nadpis iz sbirke g. *Dra Moriza Hoernes*a. Po veoma liepu *fac simili* istoga vidi se, da su krasna slova na spomeniku. Gosp. V. Klaić (l. c. na str. 169) po svoj prilici napominje navedeni nadpis: »Lipa, selo katoličko, nad kojim se vide ostanci starinskog grada, a pod njim podor staroga samostana uz riekü Opatčicu. Na groblju sela Lipe ima na jednom grobu silan kamen, na kojem je napisano bosanskim pismom: Ase leži Radivoj kovačpoljanin iz Kovčič-polja«. Znamenit je nadpis radi povjestničkoga podatka iz *Rame*.
Vid Vuletić-Vukasović.

Japudija i predhistoričko otkriće u Prozoru kod Otočca.

(Sa tri table.)

(Nastavak. V. Viestnik 1885, str. 1 i 39).

Osim ove prve glavne ceste od Timava uzduž sjev.-izt. istarske granice kroz Senj u Sisak, koja je djelomice uz zapadnu granicu Japudije, a djelomice kroz nju tekla, imamo još jednu glavnu, koja je, počam ne daleko od Timava u Ogleju (*Aquileia*), uzlazila po julskih bregovih do Ljubljane (*Aemona*), odakle se svraćala u Sisak. Ova nam cesta po prilici bilježi u mnogo sjevero-istočnu granicu stare Japudije.

Za ustanovljenje komada ove ceste od Ogleja do Ljubljane nema osobitih poteškoća, pošto joj amo tamo ostaju jasni tragovi, te i mjestim, koja su na njoj ležala. Ali nije tako za onaj komad, koj je od Ljubljane polazio u Sisak. Tu se mnienja jako razilaze. Njeki polaze ravnim putem u Sisak, drugi pako dižu ovu cestu do Save, te ju na luk svode u Sisak. Za ovo rješenje mjerodavno je svakako ustanovljenje sjela središnje stacije *Romula*, gdje su se sticale tri ceste, ona od Siska, od Senja i od Ljubljane. *Romula* ležala je po Peut. tabli 48 milja od Siska i 74 m. od Ljubljane,